

Večno potovanje v Rim

- V svetem letu 2025 v Rimu in Vatikanu pričakujejo več kot 35 milijonov romarjev in obiskovalcev
- Slaba dva meseca pred papeškim odprtjem svetih vrat 24. decembra 2024, s katerim se je uradno začel letošnji »jubilej upanja«, je bil Rim eno samo gradbišče

Tekst: Polona Frelih

Začela bom klišejsko, z legendarnim rekom: *Vse poti vodijo v Rim*. Za to imam zelo dober razlog, kajti letos, ko kristjani z vsega sveta praznujejo sveto leto, vse poti dejansko vodijo v večno mesto. Izrek sicer izvira iz časa Rimskega cesarstva, v katerem so zgradili več kot 70 tisoč kilometrov poti, ki so oddaljene kraje cesarstva povezale z glavnim mestom.

Univerza Stanford je pred leti združila zgodovinske raziskave, kartiranje in spletno tehnologijo, da je ustvarila zanimiv in interaktiven zemljevid starodavnega Rimskega cesarstva. Model geoprostorskega omrežja rimskega sveta, ki se imenuje ORBIS, nam omogoča, da preverimo, kako dolgo bi trajalo potovanje od ene do druge lokacije v rimskih časih. Interaktivni model nam s simulacijo gibanja po glavnih poteh rimskega cestnega omrežja, glavnih plovnih rekah in na stotine morskih poti v Sredozemlju, Črnem morju in obalnem Atlantiku rekonstruira trajanje in finančne stroške potovanja v antiki. V kalkulatorju lahko izberemo tudi način potovanja in letni čas. Interaktivni zemljevid (<https://orbis.stanford.edu/>) rimskih poti ponuja zabavno preživljanje prostega časa za ljubitelje preteklosti in je edinstven vir za razumevanje antične zgodovine. Zemljevid se osredotoča na leto 200 našega štetja, ko sta bila rimska moč in obseg imperija največja. Vključuje 751 različnih lokacij.

Tako nam na primer izračuna, da če bi se januarja leta 200 s konjem odpravili na pot iz Ptuja oziroma Petovie do Rima, bi za to porabili 14,8 dneva, v tem času bi prejahali 841 kilometrov. Za pot z oslom bi potrebovali precej več časa, in sicer okoli 27 dni.

Na srečo imamo danes precej več možnosti. Konec oktobra lani sva se s prijateljico proti Rimu odpravili z nočnim vlakom z železniške postaje Trieste Centrale. Tam pa sva že v prvem kiosku po zaslugi številnih spominkov ugotovili, da odhajava v mesto, ki se pripravlja na »Giubileo 2025«.

Na Roma Termini, glavno železniško postajo v italijanskem glavnem mestu, sva prispeli naslednji dan zgodaj zjutraj. Bili sva prezgodnji, da bi se lahko vselili v hotelsko sobo, zaradi noči, ki sva jo preživel v spalnem kupeju, pa dovolj naspani, da sva se nemudoma podali na kratek potep po prebujajočih se ulicah svetega mesta. Živčno piskanje avtomobilskih hup se na srečo še ni začelo. Rimska jutra so najbolj spokojen del dneva.

■ Angelski grad

»Jubilej ... sploh nočem razmišljati o tem!«

Pri vodnjaku Trevi, ki sodi med glavne mestne znamenitosti, sva bili skorajda edini obiskovalci, kar je luksuz, ki so ga deležni le redki obiskovalci. Najina sreča pa je imela majhno pomanjkljivost. Slavni baročni vodnjak, ki ga vsako leto obišče okoli tri milijone turistov, je bil že obdan s prosojnimi zaščitnimi ploščami, sam vodnjak pa izprazen. V okviru velike preobrazbe pred zgodovinskim jubilejem so na vodnjaku začeli izredna vzdrževalna dela.

Izneveriti sva se morali tudi tradiciji metanja kovancev, s čimer v skladu s starodavno legendo obiskovalci izražajo namero, da se bodo nekoč vrnil v Rim. Ste prepričani, da se sploh želite vrniti? Sicer pa je desetletno obmetavanje vodnjaka s strani vraževernih turistov poškodovalo skulpture in morda bi morali začasno prakso metanja kovancev v poseben bazen obdržati tudi v prihodnje.

V svetem letu 2025 v Rimu in Vatikanu pričakujejo več kot 35 milijonov romarjev in obiskovalcev, kar je po podatkih Italijanskega nacionalnega inštituta za turistične raziskave skorajda trikrat več, kot so jih gostili leta 2023. Tudi zato me v večno mesto letos zagotovo ne bo!

»To je katastrofa za ves Rim,« je potožila **Tiziana Renzetti**, domačinka, ki je obtičala v prometu. »Jubilej ... sploh nočem razmišljati o tem!« Taksist **Marco Palmigiani** pričakuje, da se bo promet precej poslabšal. »Rim bo eksplodiral,« je zaskrbljeno zmajeval z glavo.

Slaba dva meseca pred papeškim odprtjem svetih vrat 24. decembra 2024, s katerim se je uradno začel letošnji »jubilej upanja«, je bil Rim eno samo gradbišče. Spletni portal *Roma Si Transforma* je navajal približno 358 načrtovanih projektov v regiji Lazio, v kateri se nahaja Rim.

Vodnjak Trevi, ki je bil zgrajen leta 1762, je eden najbolj znanih vodnjakov na svetu. Na leto ga obišče okoli tri milijone obiskovalcev. Obsežne prenove je bil deležen že med letoma 2014 in 2015.

Pri vodnjaku Trevi, ki sodi med glavne mestne znamenitosti, sva bili skorajda edini obiskovalci, kar je luksuz, ki so ga deležni le redki obiskovalci. A najina sreča je imela majhno pomanjkljivost ...

Med zahtevnejše, zagotovo pa dražje je sodila preobrazba Trga Pia v skupni vrednosti 79,5 milijona evrov, ki je vključevala tudi gradnjo predora za cestni promet med Angelskim gradom in Trgom sv. Petra. Na fotografiji turisti na mostu proti Angelskemu gradu.

Med zahtevnejše, zagotovo pa dražje je sodila preobrazba Trga Pia v skupni vrednosti 79,5 milijona evrov, ki je vključevala tudi gradnjo predora za cestni promet med Angelskim gradom – zgodovinsko strukturo, ki jo je prvotno zgradil rimski cesar Hadrijan, kasneje pa je bila uporabljena kot papeška trdnjava – in Trgom sv. Petra.

»Piazza Pia bo v nekakšnem objemu združila Angelski grad, Vio della Conciliazione in Trg sv. Petra. Prej je tam potekala prometna cesta, zdaj pa mislim, da bo postal eden najlepših trgov na svetu,« je rimski župan Roberto Gualtieri napovedal v izjavi za *Globalno katoliško televizijsko mrežo EWTN*.

Podzemna preusmeritev avtomobilskega prometa med Vatikanom in Tiberom je omogočila, da se lahko zdaj romarji in obiskovalci neovirano sprehajajo od Angelskega gradu do Trga sv. Petra, nad predorom pa se bohoti sodoben trg, ki bo brez dvoma postal znamenitost v spomin na mednarodni romarski dogodek.

Med obnovo Trga Pia so odkrili tudi številne nove arheološke zaklade, med drugim veliko kopališče iz zgodnjega rimskega cesarskega obdobja ter ostanke starodavne papeške rezidence, v kateri so imeli nasledniki apostola Petra sedež do 13. stoletja. Prve od odkritih

stavb so bile po poročanju italijanskih medijev postavljene v času cesarja Konstantina v četrtem stoletju. Nove najdbe bodo pripomogle k novim spoznanjem o zgodovini mesta. »Nova odkritja znova dokazujejo, da je Rim neizčrpna zakladnica arheoloških dragocenosti,« se je pohvalil italijanski minister za kulturo **Gennaro Sangiuliano**. Štiri milijone evrov so vložili v prenovu Trga Risorgimento, ki ni samo lepši, pač pa omogoča tudi lažji prehod obiskovalcev s podzemne železnice v Vatikanske muzeje ter v Sikstinsko kapelo, ki je brez dvoma češnja na torti za obiskovalce. Poskrbite, da si pravočasno priskrbite pregrešno drage vstopnice. Če boste pozabili, vam bodo še vedno na voljo pri preprodajalcih kart, ki v Vatikanu kot jate srak prežijo na zamudnike. Zato kar brez panike! Ne boste ostali pred vrati, pred katerimi se sleherni dan vijejo dolge kolone obiska željnih obiskovalcev.

Lepotna preobrazba, ki ji ni para

Prenove je bilo deležno tudi pročelje bazilike svetega Janeza v Lateranu – ene od štirih glavnih papeških bazilik v Rimu, med katere sodijo še bazilika svetega Petra, bazilika svete Marije Velike in bazi-

Štiri milijone evrov so vložili v prenovo Trga Risorgimento, ki ni samo lepši, pač pa omogoča tudi lažji prehod obiskovalcev s podzemne železnice v Vatikanske muzeje ter v Sikstinsko kapelo.

lika svetega Pavla zunaj obzidja, 12 »jubilejnih cerkva«, kjer se bodo vse leto zbirali romarji, pa tudi več lokalnih župnij po mestu, da bi podprli katoliške skupnosti, ki že živijo v Rimu. Določili so tudi posebne kraje za koledarske dogodke jubilejnega leta v Rimu in širši regiji Lazio, ki lahko sprejmejo več sto tisoč romarjev.

Univerza Tor Vergata bo sredi leta 2025 organizirala festival ob jubileju mladih in svetovnem dnevu mladih ter nočno bedenje, medtem ko bo park Centocelle prizorišče več mašnih slavic za različne skupine, vključno z bolnimi in zdravstvenimi delavci, umetniki in celo oboroženimi silami.

V okviru prenove so zamenjali stekleno zaščito Michelangelove Pietà v baziliki svetega Petra, ki jo zdaj ščiti devet vrhunskih neprebojnih stekel, odpornih proti tresljajem. Boljšo vidljivost zagotavlja tudi nova osvetlitev. Posebnega čiščenja sta bila deležna vodnjak Trevi in Angelski most.

Ko sem v začetku novembra 2024 odhajala iz Rima, je bilo od 358 načrtovanih projektov zaključenih samo 105, a se ležerni Rimljani zaradi zaostankov niso vznemirjali. Na koncu je premierka Giorgia

Meloni zadovoljno ugotovila, da je bil sicer potreben »mali civilni čudež«, a se je projekt pravočasno končal.

Selfi? Težka bo!

Fontana di Trevi je po trditvah fotografov eden od najtežjih krajev za fotografijo brez drugih ljudi, saj zavzema precej majhno površino, poleg tega je na super osrednji lokaciji, zato ob njej hitro nastane gneča. Mestne oblasti zato že razmišljajo, da bi za boljše upravljanje tokov obiskovalcev uvedle sistem rezervacij. Po tem predlogu bi morali turisti rezervirati čas za obisk in plačati majhno pristojbino.

»Podpiram preučitev novega sistema dostopa, omejenega in časovno določenega, ki bi bil brezplačen za Rimljane in s simbolično pristojbino enega evra za turiste,« je dejal **Alessandro Onorato**, svetnik za turizem in velike dogodke. »Ogled Fontane di Trevi je zapleten, ne moreš več uživati,« pa je v pogovoru za *Corriere della Sera* dejal **Romolo Guasco**, direktor mestnega poslovnega združenja Confcommercio Roma.

Vodnjak Trevi, ki je bil zgrajen leta 1762, je eden najbolj znanih vodnjakov na svetu. Skupaj s Kolosejem, Panteonom in Sikstinsko kapelo sodi med glavne znamenitosti Rima. Na leto ga obišče okoli tri milijone obiskovalcev. Vodnjak je dobil tudi svojo »minutažo« v več odmevnih filmih, pri čemer je najverjetneje najslavnejši prizor v klasiki *La Dolce Vita* (Sladko življenje) Federica Fellinija, v katerem se je v vodnjaku ohladila filmska diva Anita Ekberg. Vodnjak je bil obsežne prenove deležen že med letoma 2014 in 2015, sredstva zanj – zajetnih 2,2 milijona evrov – je zagotovila rimska modna hiša Fendi.

Turisti razočarani

Tudi zaradi napovedi omejevanja še bolj cenim zadnji obisk vodnjaka Trevi, pa četudi sem ga lahko občudovala samo skozi prosojno steno. Roko na srce, obisk Rima, ko se je spremenil v ogromno gradbišče in si lahko opazoval armado strokovnjakov med čiščenjem marmornih kipov in spomenikov, obloženih z deskami in plastično folijo, pa je bil vsaj zame prav posebno doživetje.

Vsi obiskovalci niso bili tako prizanesljivi in so na spletu ogorčeno objavljali fotografije gradbenih del in zapletov zaradi njih. »Nenavadno je videti mesto, ki je eno samo gradbišče,« je dejala 20-letna **Clara Jay** med obiskom fontane Trevi, kjer so nad baročno

Trg Venezia je osrednji rimski trg, prizorišče pomembnih zgodovinskih dogodkov.

Ko sem v začetku novembra 2024 odhajala iz Rima, je bilo od 358 načrtovanih projektov zaključenih samo 105, a se ležerni Rimljani zaradi zaostankov niso vznemirjali.

mojstrovino postavili sprehajalno pot in med čiščenjem ustavili vodo. Italijanska prestolnica je »še vedno zelo lepa« je dodala. Njen 25-letni brat **Maksim Jay**, ki je opazoval začasni bazen, v katerega so turisti metali svoje kovance, je priznal, da je »malce razočaran«. Tudi vodnjak in obelisk pred Panteonom, le lučaj stran, je bilo mogoče opazovati samo skozi prosojno zaščito. »Malo je škoda, ker ovira pogled na stvari,« se je pritoževala **Susanna Catellani**, 22-letnica iz severne Italije. **Rino Fisichella**, glavni vatikanski organizator jubileja, je poudaril, da gre za ceno, ki jo je treba plačati, »če želimo, da bo mesto ponudilo še lepši obraz«.

Vse zato, ker je letošnje leto sveto leto, kar je tradicija, ki sega v Staro zavezo. Judje ga imenujejo jubilejno leto, praznovalo se ga je vsako

50. leto. Bog je namreč ljudstvu zapovedal, naj se v tem letu odpusti-jo dolgovi, osvobajajo sužnji, polja oziroma naravo so pustili počivati. Takšno leto je bilo namenjeno uveljavitvi pravičnosti in enakosti v skupnosti ter obnavljanju blagoslova, ki ga je Bog podelil svojemu ljudstvu. V Katoliški cerkvi je to poseben verski dogodek. Papež ga razglasi kot čas posebne duhovne preнове, odpuščanja grehov in sprave. Sveto leto je tradicionalno čas, ko lahko verniki prejema-jo odpustke (duhovne darove) ob določenih pogojih, kot so molitev, obisk svetih krajev, spoved.

Tradicija svetega leta sega v leto 1300, ko je papež Bonifacij VIII. razglasil prvo sveto leto. Pozneje se je praksa spremenila in zdaj se sveto leto običajno praznuje vsakih 25 let, čeprav papeži lahko razglasijo tudi izredno sveto leto, kot je bilo na primer sveto leto usmiljenja leta 2015. »Praznovanje svetega leta ni omejeno samo na Rim. Res pa je, da bo Rim obiskala ogromna množica ljudi. Med njimi bomo tudi Slovenci,« je povedala **Dominika Koritnik Trepel**, turistična vodnica, specializirana za verski in romarski turizem.

Kolosej, ena izmed glavnih znamenitosti Rima – neoviran pogled iz zraka

Fotografiji: Polona Frelih

Obisk Rima, ko se je spremenil v ogromno gradbišče in si lahko opazoval armado strokovnjakov med čiščenjem marmornih kipov in spomenikov, je bil vsaj zame prav posebno doživetje.

In katere destinacije pridejo v okviru svetega leta v poštev za obisk? Papež Frančišek je s posebno papeško listino napovedal sveto leto 2025. Seveda bodo osrednje točke dogajanja glavne rimske bazilike, kjer so se odprla tako imenovana sveta vrata. Vse škofije po svetu pa bodo imele svetoletne cerkve. Torej bodo vsi tisti, ki iz kakršnegakoli razloga ne morejo obiskati Rima, namesto tega obiskali njim najbližja svetišča.

Slovenski škofje so skupaj s svojimi sodelavci izbrali svetoletne cerkve v obeh nadškofijah in vseh škofijah. To so na primer vse stolnice, bazilika sv. Marije Lurške v Brestanici, božjepotno svetišče sv. Marije Vnebovzete v Olimju pri Podčetrtku, škofijsko božjepotno svetišče na Zaplazu, bazilika Marije Pomagaj na Brezjah itd.

»Svetoletne cerkve so sicer cerkve, ki so pogosto povezane z določenimi zgodovinskimi dogodki, čudeži, pomembnimi svetniki ali pomembnimi deli religiozne dediščine. To so lahko tudi cerkve, kjer se

izvajajo posebni obredi, kot so jubileji ali pomembni verski prazniki, ki poudarjajo svetost kraja,« pojasnjuje Koritnik Trepel.

Romanje, kot je pojasnil papež Frančišek, je v času jubilejev temeljno: »Odpraviti se na pot je tradicionalno povezano z našim človeškim iskanjem smisla življenja. Peš romanje je odlična pomoč pri ponovnem odkrivanju vrednosti tišine, truda in preprostosti življenja.«

Verski turizem

Verski turizem je oblika turizma, ki poleg potovalnih izkušenj prinaša tudi priložnost za duhovno bogatenje, poglobljanje vere, razumevanje različnih religij in kulturnih vrednot. Osredotoča se na obisk svetih krajev, romarskih poti, verskih festivalov oz. dogodkov in kulturnih spomenikov, povezanih z versko dediščino. Verski turizem ni namenjen zgolj kristjanom. Pravzaprav je zelo razširjen v številnih religijah po svetu, saj vabi vernike, naj obiščejo sveta mesta, templje, samostane in druga sakralna mesta, pomembna za njihovo vero.

»Namen takšnih potovanj je tudi povezovanje z drugimi verniki, kar je univerzalna potreba v mnogih verskih skupnostih,« je še pojasnila vodnica in dodala, da gostje obiske svetih mest in svetišč pogosto združujejo z raziskovanjem kulturnih, zgodovinskih in naravnih znamenitosti v okolici.

»V preteklosti so ljudje potovali predvsem zaradi verskih razlogov, kar je oblikovalo prve oblike turizma. V zgodovini so bila pomembna romarska središča, kot so Rim, Kompostela in Jeruzalem, ki so privabljal romarje iz različnih koncev sveta. Ta zgodovinska perspektiva dokazuje, da so verska potovanja pogosto predhodniki sodobnega turizma, saj vključujejo vse vidike potovanja, vključno z iskanjem kulture, zgodovine in duhovnosti,« je dr. Tadeja Jere Jakulin, profesorica s fakultete za turistične študije Turistica potrdila mojo tezo, da je verski turizem pravzaprav osnova turizma kot takega.

Pri svetovnih romarskih središčih je izpostavila kraje, kot so Jeruzalem (judovstvo, krščanstvo, islam), Meka (islam), Lurd, Fatima in Kompostela (krščanstvo), Bodh Gaya (budizem), Kailaš (budizem, džainizem), Varanasi (hinduizem), Amritsar (sikhizem), Haifa (bahazem). Vsako od teh središč ima svoj edinstveni pomen in privlačnost, ki pritegne milijone romarjev iz vsega sveta tudi zaradi kulturne dediščine.

ČEZMERNI TURIZEM

Pritisk čezmernega turizma čutijo tudi druge italijanske destinacije. V Benetkah morajo enodnevni izletniki plačati pristojbino ob konicah, preden vstopijo v središče mesta. Tudi čedalje več drugih destinacij že zahteva, da turisti vnaprej rezervirajo obiske znamenitosti. Lani je Japonska uvedla pristojbino 2000 jenov (okoli 12 evrov) in sistem rezervacij za pohod po priljubljeni poti Yoshida na gori Fudži. Predlani je Grčija uvedla sistem izdajanja vstopnic za Partenon.

Italija je bila tudi lani ena od najbolj priljubljenih evropskih turističnih destinacij. Po podatkih Evropske potovalne komisije so se mednarodni prihodi v Italijo v prvi polovici leta 2024 povečali za 17,8 odstotka.